

A'

TSÁSZÁRI ÉS KIRÁLYI FELSÉG'
ENGEDELMEVEL.

OKOK OXOXO

Nro 12.

Költ Bétsben, Böjt-elő Havának (Februáriusnak)
10-dik napján 1797-dik Elztendőben.

Hadi Környütlállások.

Károly Fő-Hertzeg, Ő Felsége' parantsolatjából *Hünigen* elől Febr. 3-dikán az Olasz-Országai Sereghez indúlt, hová már Febr. 6-dik és 7-dik napjai között kétség kívül el is érkezett, és szándékozott Isten' segedelmé által ott is oly fordítást tenni, mely a' jövendők eránt megnyugtatható bizodalomnak és jó reménységnek fundamentomot vethessen. A' *Hünigeneri* Hídsántzát ostromlott Seregosztá-

M

lyunk' Vezerjének F. M. L. Hertzeg *Fürstenberg*nek fő-quártéljába *Weil* Városába, Jan. 31-dikénn érkezett vala *Károly* Fő-Hertzeg, a' midőn már egy ostrom-árok, 150 ölnyire vólt vive a' Híd sántza felé, 's a' Battériáknak is készült egy része. Harmadik Februáriusra úgy el kellett vala készülni minden Battériáknak, hogy már az nap hatalmassann ágyúzhatott vólna Né-pünk belőlök; más nap pedig még hathatósabban, minekutánna t. i. az azt megelőzött éjtzakánn el kellett vólna foglalni Vitézeinknek, a' rendelések fzerént, erőszakossann, a' Hídsántzának innenső Erőségeit. Azonbann Febr. 1-ső napjann, ír a' Fr. Komendáns, Osztály-Generális *Dufour*, Hg *Fürstenberg*hez, hogy Ő a' további vérontásnak el távoztatása végett nem vólna idegen az alkutól. Ezen kínálásra vólt szüksége a' Fr. Komendánsnak, mert négyszer rontottak ki a' Katonai Népünk ellen, és kivált kétfzer mód nélkül való tüzességgel is viaskodtak: de mind a' négy ízben nagy veszteséggel verettettek visszra. Részünkről is azonbann örömmel lehetett venni az ellenség' ajánlását: mivelhogy Kémjeink' Tudósítása fzerént, leg-alább is fele része a' Híd-Várabéli Fr. áknak bátorságos hajlékokbann tartózkodhatott, és így még soká el nyúlhatott vólna az ostrom; pedig az ellenségnek, részfzerént a'

Várban, részszerént a' túlsó partonn több ágyúja vólt mint Nékünk; ezenkívül sokszori ki-tsapásai által igen meg-gyengítette vólna kevés Korpusunkat, melynek a' szüntelenvaló fáradság utánn nagy szüksége vólt a' nyugalomra. Ezen tekintetekből, jónak ítélte *Károly* Fő-Hertzeg által botsátani a' Rajnánn a' Frantziákat, oly feltételek alatt, melyeknél fogva, fellelte nehéz, 's szinte lehetetlen legyen nekik jövendőre szerentsét próbálni ellenünk azon a' részenn foganatosann.

Rövidségnek okáért az Alku' tzikkelyei közzül a' frantzia eleibe *D.* betüt teszünk tsak, a' Fr. Komendáns *Dufour* nevének jelentésére; a' mi Tzikkelyeinket pedig *Fürstenberg* Hg nevének kezdő betűjével az *F.* fel jegyezzük meg.

D. A' Fr. Katonák, Febr. 5-dikén el fognak takarodni a' *Hünigeni* Híd-Várából, 's el vízik magokkal fegyvereiket, bagázsijokat, muníziójokat, és mind azt, valami a' védelmezésre tartozik.

F. Jól van.

D. Az említett napnak pontban közepénn bé fogják (a' Fr. Katonák) botsátani a' Ts. K. Katonaságot a' Híd' Várába.

F. Jól van. A' F. Tsáfzar' és Király' Katonái, Febr. 5-dikénn, pontbann mikor ütni fogja a' déli 12 órát, bé masíroznak a'

Hünigeni Híd' Várába, melyhez kell érteni a' *Schutzter-insel* nevezetű Szigetet is, 's el foglalnak mindent, valamint ott fog hagyni a' Fr. Katonaság.

D. Ezen fszempillantástól fogva, mind a' két rézről meg-szűnnek minden ellenségeskedések. A' Ts. K. Katonaság el foglalja egy ki-nyúló Erösségét a' félhóld formájú sántzolásnak és ezen Félhóld bé-járásához állítja a' Strázsáit.

F. Jól van. A' Ts. K. Katonaság hadék nélkül el foglalja a' Félhóld' bal oldalán lévő külső Erösséget, és az említett Félhóld' bé-járásához állítja a' 'Strázsáit, Febr. 3-dikán által veszik a' Félhóldat, és Strázsáikat a' Rajna' kis ága' hídjához állítják. A' Fr. 'Strázsák fog-nak azonbann állani mind a' Félhóld' bé-járásával, mind a' Híddal átaellenben lévő oldalon.

D. *Hünigen*, a' Rajna' jobb partjáról nem fog lövettetni.

F. Jól van. De tsak úgy, ha *Hünigen*, a' Rajna' bal partjáról meg nem támadtatik 's bé nem kerítődik. Egyfszemind se' *Hünigen Várából*, se' az annak óltalmazására, a' Rajna' bal partján ké-szültt Battériákból nem lehet egy lövésnek is esni, se' a' *Schutzter-insel*, se' a' Raj-

na' jobb partján lévő Ts. K. Katonákra, kiket bé-járnának a' Vár' golyóbisai. — A' Ts. K. Kormányozó Generális, szabadon és akadály nélkül, hat hetek alatt el rontathatja a' Híd Várának Erösségeit, a' felyebb említett (*Schuster-inselbéli*) két ágú Erösséggel egygyütt: de vígyázni fog, hogy az által, valami veszedelem ne érdekelje *Hünigen'* Városát.

D. A' Híd-Vára' ostromlására a' Rajna' jobb partján készült Erösségek le-rontatnak: 's oly állapotba tevődik ott víz-fza minden: a' melyben volt akkor, midön a' Fr. Katonaság által jött a' Rajna' vizénn.

F. A' *Kehl* meg-vétele előtt készített sántzolások, nem különbenn a' línea is, mely öfzfe-köti őket egymással, épség-benn meg-hagyatnak. Ugyan a' történik azzal a' líneával; vagy Battériákkal, melyek a' Híd-Várann alól vagynak, és az azokkal egyességben lévő, 's az azoknak fenn-tartására szükséges Erösségekkel. Minden más Erösségek, melyek az említett sántzolások, és a' Rajna között készültek; hat hetek alatt le-rontatnak. Ezen Tzik-kelynek végre hajtására nézve egész bizodalmat lehet helyheztenni az Ausztriai Katonaság' Vezérjeinek jólelküségébe.

D. Mind a' két Rész, Tifztekot fog által-küldeni egymásnak költsönössenn, a'

kik 5-dik Februáriusig, úgymint a' Híd-Várából való el-takarodásnak, és a' Ts. K. Katonák' bé-masírozásának meghatározott időpontjáig Kezesek lesznek, és akkor ismét ki-tserélődnek.

F. Jól van.

(*Hünigen* maga, *Alzátsziában* fekszik a' Rajna' bal partján, által-ellenben *Klein-hünigen* nevű faluval, melyet, *Basilea* Városa bír. *Hünigen* is tsak falu volt hajdán; hanem 1679-ben egy ötszegletű Várat tsináltak belőle a' Fr. ák, 's 1682-ben egy hidat is állítottak fel a' Rajnán, azon Szigetig, a' melyen innen foly az úgy nevezett Ó Rajna, 's meg-erössítették azt; még annakutánna az Ó Rajnára is hidat építettek, 's annak óltalmára egy Várat vagy Sántzat készítettek a' Német-Birodalom' földjén: mely Sántz azonban az 1697-dik elzt. béli *Ryswicki* Békességkötésnek ereje szerént ismét le-rontatott, hanem 1741-benn ismét újra építődött a' Fr. ák által; de az is 1751-dik elztendő' végéig, megént le-rontódott. Most is azt a' Várat vagy Sántzat rontják le a' Ts. K. Katonák, a' Kapitulátzió szerént, hat hetek alatt, melyet a' Fr. ák készítettek volt.)

Ingenieur-Kapitány *Pulszky* E. Hazánkfiát a' *Hünigeni* Híd-sántza' ostrománál tett hasznos szolgálatiért ditséri Herceg *Fürstenberg*.

A' Felső-Rajnai vidékekről 12 Ts. K. Batalion küldődött el szekereken *Károly*

Fő-Hertzeg előtt, az Olasz-Országi Sereg' erőssebbítésére.

A' mely Írásait, Mappáit, 's titkos Plánumait *Bonaparténak* el nyerte *Provera'* Serege, hogy vizsgálja ne kénytelenítessék azokat bocsátani az ellenség' kezébe, a' vízbe hányta, közel *Mántuához*, melynek mintegy Külső-Városa *S. Georgio*, a' hol kapitulált *F. M. L. Provera*. *Mántua* és *S. Georgio* között töltés és híd vagyon kereftül tsinálva, azon a' nagy tónn, melynek szinte a' közepénn fekszik *Mántua*.

A' Bétsi Szabad-Sereg' zászlóját, melyre Tsászárné Ö Felsége' tulajdon kezével ki-varrott drága pántlikát ajándékozott vólt, el nem nyerhették a' Fr. ák: mert *Kövesdy* Májor látván a' veszedelmes környülállásokat le szakasztotta azt a' rúdjáról, 's a' derekára kötvénn szerentséssenn meg-tartotta.

Düsseldorfot és a' *Neuwiedi* Híd-sántzát újra erőssebbítik a' Fr. ák.

A' *Londoni* Tudósítások tízre teszik a' számát a' *Bresti* Fr. Hajóssereghez tartozott, de Ánglus fogságba esett Fr. hajóknak; 9-re pedig az el süjvedttekét. Az el fogattatott és el-vezett Fr. ák számáról azt írják, hogy az, rá megy mintegy hat ezerre.

Ángliának *Portsmouthi* Kikötőhelyében, valamely ki-bérlett Gonoszok, felakarták gyűjtani a' Hajó-tsináló műhelyet; de veszedelmes szándékjok, jókor ki-tudódott 's meg gátolódott.

A' Török Udvar, viszfza - hívta *Londonból Yussuf Adijah Effendi* Követjét, kiről a' mint Jan. 20-dikánn írták *Londonból*, mintegy hat hét múlva szándékozott már akkor onnét útnak indulni; de más Török Követ várattatott helyébe.

Jervis Ángl. Admirális' Hajósseregének víg Karátsonja 'vólt a' *Lisbonai* Kikötőhelyben: mert a' *Brasíleai* Hertzeg anynyi bort, ökröt, 's más eleséget küldetett annak számára Karátson innepénn, hogy küldeménnye, 50 ezer forintra betsültetik.

A' *Bresti* Fr. Hajósseregnek *Fraternité* nevű 44 ágyús Fregátját, melyen ültek *Hoche* Vezér és *Morard de Galles* Admirális, üzöbe vette vólt egy Ánglus Fregát: de *Fraternité*, hogy jobban szaladhasson, el hányta az ágyúit, a' minthogy el is szaladt, és a' *Párisi* Directoriális Újság' bizonyítása szerént, *Revolution* nevű líneai hajóval együtt Jan. 13-dikánn a' *Roche-forti* Kikötőhelybe érkezett. *Hoche* már Jan. 21 dikénn *Párisban* vólt, és a' *Directorium'* Praesesénél *Barrasnál* chédelt, ki az nap, nagy ebédet adott.

A' *Bresti* Hajóssereghez tartozott hajók között ismét 3 hajók szállingóztak vízfőzra Jan. 14-dikénn a' Fr. partokhoz: egy línei hajó és egy Fregát t. i. a' *Bresti* Kikötőhelybe, egy Fregát pedig a' *l' Orientiba*. Maga a' *Redacteur* is meg-válja, hogy *Tortue* nevű Fregátja a' *Bresti* Hajósseregnek Ángl. fogságba esett.

A' Belső dolgokra ügyelő Fr. Minister *Benezech*, Belgiomba útazott el *Párisból* Jan. 21-dikénn.

Báró *Moorsele*, ki a' minapában, saját Embereivel egygyütt *Brüszszel'* szomszédságában *Afflighem* nevű Apáturságot el foglalta, és az ott talált Fr. őrizetet meg-árestáltatta; hanem annakutánna nagyobb frantzia erő elől kéntelen vólt magát el vonni: 16-dik Januariusban kezébe esett a' Fr. áknak; 20-dikbann pedig *Brüszszelbenn* a' fő-piatzon agyon lövetett, mely sorsa vólt már annakelőtte egy-néhány napokkal a' Komornyikjának.

Ama híres Néhai Belga-Lázzasztót *Van der Nót*ot el fogatták vala — *mint meg írtuk* — a' Fr. ák nem régibenn gyanúságra: de mivel nem találták bűnösnek, szabadon botsáttatták; hanem a' protzesz-fzusa' költségét ugyan tsak meg-fizettették véle magával.

Hogy *Washington*' helyébe, *Jefferson* választódott legyen az Északi-Ámerikai Respublika' Gyűlése' Elölülőjévé: oly hírnek írják ezt az újabb *Londoni* Tudósítások, mely a' valóságot megelőzte: és leg-hihetőbbnek állítják, hogy a' Gyűlésnek eddigvaló Második-Elölülője nyeri el a' *Washington*' helyét, minthogy a' reá voksolók száma 71-re telt, 's meghaladta mind a' *Jefferson*, mind a' *Pinkney* Úrra voksolók' számát. A' mely Lakosai *Északi-Ámerikának*, okossan és szívessen óhajtják Hazájok' tsendességét: azok mind *Adams* Urat kívánták *Washington*' Succesorának: főképpenn ily időben, a' midőn félő, hogy had ne üsse ki magát az Ámerikai és Frantzia Közönséges-Társaság között; mivel tudják, hogy ha e' történik: csak a' neve változik a' Gyűlés' Elölülőjének: anynyíra meg-egyeznek *Adams*' gondolati a' *Washingtonéival*.

Washington, 1796 dik esztendő' Decemberjének 7-dik napján tartotta a' maga utolsó közönséges Beszédjét személy szerént az *Ámerikai Respublika*' Gyűléséhez. Elő-számlálta: hogy az egyesült Státusok' határait nem félthetni többé a' fzsomszéd Indiánusoknak haramiai bé-rontásoktól, mivel minden szükséges intézetek megtettek az azokkal kötött barátságnak bomolhatatlanul való fenn-tartására; hogy

a' *Nagy-Britanniával* lett szövetségéből származó kötelességeknek telyesedése előmeneteles folyamatban vagyon; valamint *Napkeleti és Napnyugoti-Floridára* nézve való ki-fzabása is a' *Határoknak Sp. Ország*gal; úgy szintén az *Algíriak'* fogságába esett *Ámerikai Republikánusoknak* kiváltása eránt való egygyezés a' *Deyvel*; és hogy a' *Tunisi's Tripolisi* Igazgatókkal való Kötések eránt is meg-tétettek már az előre kívántató szükséges lépések. — Ezeknek fontos előadása után, így folytatta *Washington* a' maga Beszédét: „Egy ki-terjedtt külső kereskedésnek védelmezésére szükséges a' tengeri erő. Tapasztalásból tudjuk, hogy még a' leg-szorosabb neutrálitás se' szolgál elégséges óltalmúl a' hadakozó Hatalmasságok ellen. A' Földközi-tengerre nevezetessenn soha se' járhatnak Kereskedő-hajóink bátorságosan tengeri erő nélkül. Minden környülállások intenek tehát bennünket, hogy az egyesültt (Északi-Ámerikai) Státusok, lassan lassan egy Katona-Hajóssereget állítsanak fel, melyet, tartoznak nevelni abbann a' mértékben, a' melyben nevedik az ő szerentséjek. A' mi ki-terjedtt kereskedésünk, alkalmas Hajós-legényeket fog szülni kevés idő alatt. Mindent el kell tehát követni, hogy ha ezentúl hadat folytatnak az Európaiak egymással: tekintet-

ben tartsák az Ámerikai hajókat, és a' mi kereskedésünk, ne legyen úgy óltalom nélkül, mint volt az eddig való hadbann. — Hogy a' külső Nemzetekre való szorúlástól mind inkább inkább megmentsük magunkat; rajta kell lenni a' Kézmívességeknek (Manufacturáknak) nagyobb tökéletességre 's virágzásra való vivésénn, és a' földmivelésnek további gyarapításánn. A' szorgalmatoskodásból áradó hasznok, utóljára, a' Nemzeti boldogságnak nagy középpontjába folynak öszfize. Ugyan ebből az okból javaslom én igen nagyon egy Nemzeti - Universitásnak és egy Katonai Akadémiának fel-állítást, minthogy a' mely Nemzetnél előmenetele vagyon a' Mesterségeknek és Tudományoknak: nevedik annak a' ditsőssége és boldogsága is. Az eddig való Műhelyei a' Tudománynak, a' kisebb Kollégiomok, hasznosak ugyan: de nints elegendő fundussok reá, hogy a' különbkülönbféle Tanítókat illendően fizethessék. Különössenn komendálom én az Igazgatás' tudománynyanak tanítását. — A' Hadi Akadémiát nem azért tartom szükségesnek, hogy egy Respublika, ellességes Lélektől vezéreltetvénn, idegen Tartományok' hódítására adja magát; hanem azért, mivel akármely békességesen kíványnyék is élni: olykor még is a' had elkerülhetetlen; azért is a' hadi tudomány

egyáltalában szükséges a' Státus' bátorságára. — A' valóságos érdemre való nézést javaslom én a' fő hivatalokra való Tisztek' választásában. Ellenkezne az, a' mi Igazgatásunk' formája' fundamentumaival, ha a' tálentom és virtus, gazdagság nélkül, nem lehetnének eszközei a' hivatalokra való eljutásnak. — A' Frantziákra nézve így szóllott *Washington*: „Nagy fájdalommal kell jelentenem, hogy a' mi illeti a' mi külső állapotunkat: kedvetlen környüállások adták elő magokat e' részben. Szenvedett és még most is szenved a' mi Kereskedésünk, a' Fr. Respublika' Szagúldói és Ágenssei miatt, és annak Követe, oly ki nyilatkoztatást tett itten, a' melynél fogva, még nagyobb nyughatatlanságtól is lehet tartani. Én, a' mi Státusainkbéli egész Néppel együtt szívessenn kívántam azzal a' Respublikával fenn tartani a' barátságos egygyeséget. Ez a' kívánság meg van még most is, és hogy reá mehessek annak teljesedésére, fogok rajta igyekezni, a' menynyire csak a' mi Tartományunknak betsülete és jussai meg engedhetik, és nem is tefzek le könnyen arról a' reménységről, hogy igyekezetemnek szerentsés véget szerez a' (Fr.) Respublika' részéről, az Igazságnak, Barátságának, és Egyenességnek Lelke. Azt se' felejlhetem el azonbann; mit lehet meg-

egygyeztetni, mit nem, a' mi Igazgatásunk és Nemzetünk' természetzi tulajdonságával? 's mit lehet várni attól az észről, Hazaiszeretettől, maga-betsüléstől, és bátorságtól, melyek tulajdonai az én Hazámfiainak? Ezen nyomos tárgyról, különös Tudósítást fogok közleni a' Gyűléssel." — Az Egyesült Státusok' jövedelmeit, nevedő állapotbann mondotta lenni *Washington*. A' Nemzeti adósságnak mentől elébb lehető le-fizetéssenn való iparkodást nagyon szívekre kötötte a' Nép' Képviseelőinek: mert a' Maradékknak — *úgymond* — oka lenne a' panaszra, ha most a' tsendesség' idejénn halogatódnék akármely okból is egy ily kívánatos tzelnek végre-hajtása. — A' Katonaságnak jó karban való tartására ez úttal is hathatósan emlékeztette a' Gyűlést, 's intette egyszersmind a' Kikötőhelyek eránt való szorgalmatoskodásra, hogy bizonyossann meg lehessen tudni, ha elégé bátorságos állapotbann vagynak e' azok vagy nem? — A' virtus és boldogság bírásabann állandóságot kívánt végre Hazájának. — — Ezenn Beszédére, Köszönő feleletet küldött hozzá a' Gyűlés frásban a' Második Elölülő *Adams* Úr által: Fel vagynak véve a' Köszönő feleletben minden Tzikkelyei *Washington*' utolsó Beszédjének, és az azokbann foglalt tanátsadásokat hafznosoknak 's szükségeseknek esmérte a' Gyűlés. „Ha meg-gondol-

juk (így fejezték ki magokat Köszönő fele-
 letjek' végénn a' Gyűlés' Tagjai) mely nagy-
 ra nevededett ekkoráig a' mi Tartomá-
 nyunk' virágzása és boldogsága; háladat-
 lanság 's igazságtalanság volna tőlünk,
 hogy ha Mi, nagy részét ezen hasznoknak
 az Úr' bölts és foganatos gondosságú kór-
 mányozásának nem köszönnénk, melynek
 sikere, oly szembeűnőképpen ki-tetfzett,
 a' leg-kétségesebb ki-menetelű időkbenn.
 Belső meg-illetődéssel veszfzük tehát mo-
 stan, az eránt való hivatalbéli Tudósítá-
 sát az Úrnak, hogy Hazánk' közönséges
 dolgainak folytatásától magát el vonja. Ha
 az Úr' közönséges életének különbkülönb
 féle Scénáit el gondoljuk, mely élet, az
 Ámerikai változások alatt, és az újabb
 háborús idő-tzikkelyekbenn, oly sokáig és
 oly szerentsésenn vala fel szentelve; mind
 Katonai, mind polgári szolgálatjára a' Ha-
 zának: lehetetlen, hogy Mi az Urat, kö-
 zönséges hivatalaiból való ki-lépésekor,
 leg-buzgóbb szeretetünkkel 's leg-szívesebb
 tiszteletünkkel ne kísérjük nyúgodalomra,
 és hogy az Úr' személjének mind azon jó-
 kat ne kíványnyuk, minden Polgártárs-
 sainkkal egyetemben szívéünkből, valame-
 lyeket a' leg-háládatosabb indulat diktál-
 hat. Meg-fosztatvánn az Úrtól, leg-hat-
 hatóssabb vígasztalásunkat abbann a' meg-
 nyugtató gondolatbann találjuk, hogy az

Úr példájának buzdító- 's oktató-ereje kiterjed az utánna következőkre is, és ekképpen továbbra is jó 's áldott igazgathoz lefesz szerentsénk." — — (Ezen Köszönő-Írásra igen szépen válaszolt *Washington*: de ezen Válaszának közlését a' jövő postára halasztjuk.)

Elegyes Tudósítások.

A' Pétersburgi Szegények' könnyebbítésére, száz ezer rúbelt ajándékozott *Pal* Császár. Ez a' gondos Fejedelem, mindjárt meg-koronáztatása után, el akarja járni minden Tartományait.

Ama' híres Anglus *Burke*, ki sok ideig a' Ministériom ellen vólt: utóljara pedig a' Ministériommal tartott a' Frantziák ellen: meghala Jan. 19-dikénn estve.

Néhai 2-dik *Fridrik*' Felesége, a' maga Testamentomában, melyet még 1787-dik esztendőben Febr. 28 dikánn, tulajdon kezével írt, világossan ki-tette, hogy ha halála történik, az ő testét, minden lármas pompa nélkül temessék el: mely kívánsága a' boldogútt Fejedelem-Azsfzony-nak telyesítődött is Jan. 20-dik napján estvéli 7 órakor.

Irrlandiában, Jan. 20-dika tájján reáment a' fegyveres erő kilentzven ezerre.